

„NEKO VREME“ SVETE LUKIĆA

U našem, još uvek ne mnogo misaonom, klimatu *Svete Lukić*, u izvesnom smislu, predstavlja vrstu usamljenog intelektualca, nesumnjivog napona, darovite, inventivne misli, živog saobraćaja sa idejama vremena, sa talentom za preispitivanju i sumnje, i sa isto toliko odanosti tijeku strujnoj meditaciji o stvarima koja znači pobudu za sebe, zrelost u stvaralačkom odnosu prema svetu i pitanjima života i sudbine. On je intelekt u punom znacaju reci, pamet koja se ne iscrpljuje u funkciji pamćenja i otuda možda nesvršljiv za dobar broj lirske patetičnih priroda (iz čije familije nikako da isplivam), koje hvata paniku kad se pomenu geometrijske progresije ili recimo školski primerci Maltusove teorije. Složenje umne gradje, spremna da kovibrira prema novim stilima, ironično je, resko, zaledan u veštacke ornamente, u „preigravanju i obigravanju“ onoga što nejasno slutimo u recima moralni i intelektualni misao pisanju i disanju knjigama. On zna da vidi kolanje ideja, da pliva u nestvarnim rekom intelektu, une da oseti prenosnu dejstvu, da prati finiji tok, zaobilazne procese, nevidljivo tkanje duhovnih pojava i da razluči inventivno u pojedinosti, energetsko od statičnog, dinamičke dimenzije od konstavnih dogmi. On misli punom dinamičkom koncentracijom, do bula u šavovima, jedan je od onih u kojima neprekidno radi „stil te kritike“, koji sebe ne gleda tujim očima, i u njegovoj varijanti starinsko načelo: pozaj se samog dobija na momente obrise tragičnog razdiranja i bolne melanholije. Varaju se klasifikatori kad to vrsti misaonog naroda o-lako, daruju etikete solipsizma, konfuznih umovanja ili, još opa- kije, ili političkog jandžika, etike revizionizma i saputničke antimarksističke vokacije. Ako su čistota radozalnosti i pokretljivost misli, treperenja prisnog moralnog jezgra, stvari „sa one strane“ totalnih sadržaja kojima se osvaja opojnost i saj ljudskih biljaka, onda se jedino u tom slučaju misaonost *Svete Lukića* mogu pripisati grehovi anarchoindividualizma, saputništva, avangardizma s predusmisljem. Citalac ima neprekidno utisak *kretanja misli* zonama te misaonosti, neprinutnih pomeranja u onome što školski površno zovemo „stav prema životu“ i čini se da nema stranice u njegovim knjigama koja nije istovremeno i uzmicanje od definitivne životne linije i definitivnog stava. On neće ih ne može, sveđeno, da se ustali na pragu jednog znanja i saznanja ili na njegovom *korisnom vrhu*, ne želi kapital od avangardizma, nije sklon da u svakom barajući nekonformizmu vidi zaštitu nove borilačke misli, zna oditićno da i antikonformizma ima banalnu varijantu gojaznosti i zato, ako se već mora u neki ram, makoliko rasteglij, duhovna akcija *Svete Lukića* bi isla u red privatnog nepristajanja, individualne pobune protiv „kosmičke pozadine“ koju čini, u sudbinskom smislu reči, za čoveka *odsutnost znanja, veštine života*, odsustvo onoga što znači spontanu odsjaj, srčno ukrstanje saznatog i željenog u sanjanju materije i duha; smrti i slobode. Taj svoj izraz stanjima i stvarima života misao *Svete Lukića* upućuje putem uživljavanja, materijalne stižnosti, celinama što ih je saznanje isticalo iz kuteva subjektivnosti u obliku jednog neurotičnog snova u kome „drugi“, činici praktičnog Univerzuma, mogu da nadaju svoje razloge tim negacijama.

Oksonicom, jedva vidljivim linijama, to vreme o kojem piše *Sveta Lukić* u *Nekom vremenu* predstavlja vrstu naličja, drugu stranu našeg perioda bujnosti i poleta, koji je obeležen 1948.-om kada međusobno i u čijem se krilu rodila lozinka o našoj državnoj i duhovnoj renesansi izazvanoj dogadjajima u toj godini. Sav naš frontovski konferencijski ro-

mantizam ima prilike da se zamisli nad tim vremenom, da novinskoj patetički sa proizvodnjom traktora i šibica predstavi druge probleme, oporije tonove i tokove u socijalizam: bolene stranupanju u ljudima poređ kojih se ipak išlo ka patetičnom, bogatom sutra, smisao socijalnog determinizma i njegovu prividnu bezdužnost, zaostrenosti dilema i makaze sumnje u kojima se jedan broj ljudi našao kod nas posle te presudne godine. Sa sluhom za vejavice individualnih problema, za prevagu psihologije nad frazeologijom, čovek se mora danas zamisliti nad „zrnama slobodne živnosti“ u kojima piše *Sveta Lukić* taj čovek čije su poslednje sume moći uzidane u zgradu Revolucije, koji je pošao u susret njenim sjajnim neizvesnostima, raskriljenoj slobodi, to zrno slobodne prasišne ozarenio saznanjem sopstvene kosmičke moći, postalo je posle vrhunskih činova davanja, obična glava u mrtva „prasina“ istorije. Od skojevskih zon, pothranjivanju vrelom korčaginskom lektirom, zno je nekavom matematičkom strogošću stremljio ponor i posle ljbavne idile sa Kominformom, beogradski intelektualac, disident sa izdajnikom prestao je da postoji kao sloboda i tavorio kao malogradjanska prepirkica sa svojom „mesnatom dundom“ i popodnevna masturbacija u kritizerstvu..

Sveta Lukić još jednom varira osnovno pitanje na relaciji jedinica - celina, pitanje utapanja u istoriju i sreće van tog utapanja za ličnosti koje misle o svojim činovima. Ta njegova varijanta neprekidno sugerira misao o dubljim uzajamnim vezama pojedinc-istorija i složenijim posledicama od razdiranja u pojedincu čime se delovanju zasniva ona poznata pretpostavka o poteku nove, upravo jedine istorije, ona koja dolazi da pokopa „otudjenosti preistorije, klasnog društva i čoveka“. Ne gubi se to razdiranje u ljudima kao bezličnost vejavice ili, sumornije, kao zanemarljivo dejstvo prasišne na kolosecima kolektivne istorije. Ostaje kao fini razorni rez uspomena, kao sećanje i kao povremeni doziv prošlosti u živim naslednicima i, kad-tad, ispolji svoje prisustvo u uzpčanim procesima. Bogateći, taj sukob između kolektivnog i ličnog dimenzijama sumnje u konvencionalne predstave o žrtvi, kompleksima privatne vizije u ljudima koji se opredeljuju za akciju, bogati, istovremeno, svest o dubljim i daljim kauzalnim dejstvima na relacijama jedinka-celina, naglašava u ljudskom okazu zamršeni splet motiva - zaobljenjena kojim izmuni štirim novinskih etiketama: novi čovek borba sa socijalističku društvene odnose u čijoj su banalnosti krije često obično novinsko, socijalno blverstvo. Ovaj (još uvek) mladi beogradski esejist, borac za polifoniju misli, neprekidno če-ze, reka bih, za jednom globalnijom socijalnom akcijom, skočivitijom doprinosom i ulivanjem u tzv. praktični Univerzum. Mnoge stranice u njegovim knjigama (*Razlozima*, najviše) govore da mu je gluvo i dosadno čekanje na individualne rezultate, da neki nejasni dan vedrog stvaralaštva, pred jedinim zagometkama: ljubavi - smrti - srbine, traži silovito koheziju, oplođivanje duhova, ali ne po diktatu već po tvoračkoj srodnosti, da bi se taj dan približio i čovekovo sačešću u proizvodnji smrti bilo dokunito momentima svesnog dijalektičkog razvijanja.

Iz tog žarišta, te perspektive, svet intelektualaca u njegovim knjigama ne prolazi dobro pod sećivom njegovih mikroanaliza. On ne voli taj svet uškopljenje akcije, raštimovan, razbijen sa posverskim ili stvarnim podočnjacima od filozofije i duševne tretpetljivosti. Saznanje u apstraktom, čistom vidu, po njemu, predstavlja stalnu simulaciju praktičnih, čulnih energija koje se razvijaju u dodiru čula sa beskočnim raznolikošću sveta i pro-

cesa. Isključivi duhovni život ne-prekidno oscilira između sreće nestvarnih, fiktivnih rituala i sreve, zaoštene teoretske vizije. Ne-prekidno, dakle, izmiče tle, spontanost se tanji do nepostojanja, ličnost intercijom intelektu, kosturima iz knjiga, postaje drugo i dalje onome što je ponornici bića moglo da bude, u dahtavom telesnom bogastvu, generički život, život koji sebe proizvodi. Saznanje, затvoren život u njegovim varkama, znači neprekidno odlaganje činova, stalni zamenu spontanosti, panteističkog pristupa bića koja garantuje strujanje čulnih energija, ono je neprekinituo drugo, odvajajući ličnost od primarne kovibracije, stopala od peska na plaži, ruke od ljubavnih nemira, žudnje od neprevreljih trenutaka mladosti. *Sve te u taj apak nije tu; sve je varljivo staklo, nerazgovetna izmagica, orgija uzroka i posledi čovek*. Čovek je danas, u grublje izvučenoj slici, moždana nakaza, masivna, bolesna natekla glava kojoj služi sve ostale patuljaste kretnje organizma. Zadovoljan da zna, ake se svet odlisklao u vesti, ako može da predviđi prenošenje dejstva, ritmičke energije činova koje on sam nije poduzeo, on misli da sve bilo kako bi moglo da bude i u njemu, podrazumevina indeterminizme, moguće stranupice, ali kau u svemu ostalom ostaje na čistim „destilisanim“ predstavama, bojeći se kao djava krsta svega što liči na buku i akciju. Sličan evnihu, prenosi odredenu količinu želja, prisustvuje, svu vidi i zna ali jezik mu je vezan, elan sparšen, ruke paralizane. Tako se drugih izvora misli, i po prvidnoj igri protivte, misaonost kao negacija mrtvila, možvara i jednoobražnistički života postaje, neprevladanju puritanskom, i sama sredstvo osrombašenja, bekstvo i izdaja duha. Nastaju onda tih razarađuju, psihologije onih koji su mogli ali „nisu zbog sobe“, melanjolične analize u poslednji čas o tome zašto su mnoge istinske darovitosti otperjale u ništa, kad je njihovoj nepoznatoj sumi bilo toliko supitnih trgovaca, stranih graditelja, fudbalskih asova, lucidnih ljubavnika, toliko obilje životne umetnosti. Otuda u *Sveti Lukiću* diskretna ponekad i otvorena averzija prema rafitičnoj intelektualnosti i čistoj misaonosti koju najbukvaljnije određuje soba, ormani knjiga i orgjanje silogizama. Bledi, neurotični, smušeni misilac nije imao kod nas strožište sudija od ovog vanredno supitnog intelektualca. Tamo gde se život skuplja u velike grčeve i gde narastaju plime svakodnevnih inspiracija, gde se igra ukupnim bicem, bez ostatka, *Sveta Lukić* traži intenzivniji život za „triske koje misle“. Duh, svetinski, ne u mislu intelektu, i duhovitosti, već u mislu zrelje afirmacije ličnosti im da bude čist od romantičarske metafizike, od bledujutih prideva o uživjenosti misli, sposoban da optišta za tzv. nižim životnim oblicima, da se u njima nalazi, a prskanje damara od aktualitet, vedrih danova lucidnosti, probudjene inspirisanosti za život. Pospovanje o slavi posle smrti, o poluplenjima izvan tvoračke u momentu života, izazvane žudnje za životom predmet su idejne starinarkice kao ikone ili gobeline sa nevinim čelima andjela.

Pa ipak, paradoxu za volju, taj intelekt koji češće za akcijom koji ne pristaje na parazitski položaj u odnosu na organizam iz kojeg crpe sokove, ostaje onakvog spiritualnih, asocijativnih mreža i za njih u pobedama koje kolektivnim barokom zovemo: organi akcije, nije u napornima zgrušavanja elemenata koje efikasnije akcije traži. Lukić je nezavisan intelektualac, ne u mislu centralne maštva, on misli stilom invencije zna da svaka pojedinstven subjektivnog života vuče nekakvim kontinuum u opšte, u nevidljivu reku, močni fluid čija dejstva ne vidi-mo ali u koju se neprimenito i stalno ulivamo, otporima prema njoj ili poletnim pristajanjem na utapanje, ne previdja ironični položaj subjekta sa oblacičima u rukama pred ljudima od jezrene akcije „neponovljivog aktualiteta“, ali to nije i definitivna mera stvari kojom bi se iscrpao talent *Svete Lukića*. To je sve neosporan podatak polifonog senzibil-

cija sibilske stilistike i „neizrevive ukletosti“ prirode. Toj napihanoj rez misli, igra vanrednih spojeva, dubinski mlaz ludog duha, saradnja udaljenih elemenata misli, povremena lirska ali onaj blokovit udar, emitivni i duhovni talas koji čekamo, koji donose taloženi životni intenziteti, još uvek ne daruje knjiga-Svete Lukiću zrelu snosnost i akcione energije dela. Zato nje-vo *Neko vreme* daje više uticaja na ljudske učinkovite inspirativnog, darovitih izbora po srodomosti, ali ne i obrise stamenosti, lukićevskog baš tog vremena, ostanjući stepenu više i manje na-dahnutih varijacija, lišen energetske siriće, difuznih prenova, koherente plodnosti.

Bojim se da i taj naglašeni,

antiliterarni aktivizam nije uime literature, da se jedni „grehovi“ ne potiskuju drugim, zamenjujući samo pojvani oblik u navodeći na izdanju, patetičnu lozinku:

Knjiježtvosti, koliko zločina u tvori im! Reč je naravno i o izrazu kojim su ostvarene energije njegovih knjiga, o rečenici koja

se često zamorno tetura u vidu neurotičnih ispovesti njegovih ličnosti, stilu koji je ponekad u antibogdanovskim zračenjima i ot

porima prema tzv. beogradskom pisanju ali veoma često u tonovima beličine intelektualne rati

sprave za koje se ne može pouzdano reći da li su spontana per-

sifla ili normalan pripovedački tok. *Sveta Lukić* nemam pre-

kreničke ali neusporezne za-sluge u proširenju pojma stil i oslobađanju našeg jezičkog bogatstva istinskom vokacijom jezizicar, posredstvom kreativne akcije u svetu pojmove. Među

prvima od mlađih kod nas, radio je na demaskiranju i detronizaciji tzv. beogradskog stilija čijem je parastos tvorački e-

lan Oskara Davića bio i ostao pri-

rodni vinovnik. Razneo je oporu-

rim racionalizmom mnoga lirska

im

st

o

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u

z

u